

HODNOTENIE KOEFICIENTOV OBMEDZENÍ NA IMISNE OHROZEONOM PÔDNOM FONDE

COEFFICIENTS LIMITATION EVALUATION OF THE IMISSION THREATENED SOIL FUND

Kalúz Karol
Slovenská poľnohospodárska univerzita

Quantification of limitations, pertinently influence imissions on the soil fund consequences is solving by coefficients, according to loading zone of concrete land by decisive harmful substances SO₂, NO_x, HF and dustily fall-out. Coefficient expresses reduction measure of productive-economic locality evaluation, characterising by soil categorization into the relevant pedo-ecological unit (PEU).

This procedure in attempt to simplified and make clear losses calculation in agricultural production maximally – qualified as property loss – lead to the inaccuracy, quantified in demonstration example at $\pm 10.0 \%$ of existent loss. From this results that evaluation limitations husbandry way on emission threatened soil fund by coefficient systems is inaccurate and therefore unusable in practice.

Key words : imissiong, soil fund, economic loss, property loss

Úvod

Straty spôsobené imisiami na poľnohospodárskom pôdnom фонде sa do roku 2000 vyčísľovali ako strata spôsobená prevádzkovou činnosťou v zmysle Občianskeho zákonníka (§ 420a) podľa metodiky ÚVTIZ č. 12/1992. Použitie tohto spôsobu predpokladalo zaradenie sledovaného pozemku do príslušnej zóny zaťaženia (I. – IV.), pre ktoré boli taxatívne určené zníženia úrod poľnohospodárskych plodín (v %). S použitím vnútropodnikových, resp. realizačných cien (cien výrobcu) sa potom vyčísľovala strata pre rastlinnú a živočíšnu výrobu. Podľa zákona sa do straty počítalo i to, čo by sa dosiahlo pri hospodárení bez vplyvu imisií (tzv. ušlý zisk).

V roku 2000 vstúpil do platnosti zákon č. 83/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu. Tento rozvinutím § 6 v prílohe 2, použitím metodiky VÚPOP Bratislava (Bielek, 1995) s podmienkou vyhlásenia osobitnej sústavy obhospodarovania (OSO) prakticky zablokoval náhrady škôd na imisne ohrozenom pôdnom фонде. Ďalšou komplikáciou je možný výklad spodnej hranice taxovanej škody pre vymenované škodliviny SO₂, NO_x, HF a prašný spad. Pritom viacerí autori sa zhodujú v názore, že škoda vzniká aj pod uvedené hranice (Holobradý, Hronec, Kalúz, Andrejovský a i.). Rozdiely sú v určení minimálnej

koncentrácie poškodzujúcej ekosystémy, technike vyčísl'ovania škôd pri podlimitných koncentráciách a určení súbehu viacerých škodlivín – synergizmus ich pôsobenia (Kalúz, 2002). Uvádzaný modelový príklad rozoberá disproporciu zaužívaného postupu a postupu v zmysle platnej legislatívy ohľadom koeficientov zníženia úrod.

Materiál a metódy

Postup je demonštrovaný na časti výmery k. ú. Nováky v užívaní súkromne hospodáriaceho subjektu (522 803 901). Celková výmera poľnohospodárskych pôd (PP) v dosahu veľkého emisného zdroja – Elektrárne Nováky je 151,70 ha, z toho 121,60 ha ornej pôd (OP) a 30,10 ha TTP – trvalých trávnych porastov. Kvalitu pôdneho fondu, cez 7-miestny kód bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ), udáva tab. 1.

Výmera pôd v časti k. ú. Nováky podľa BPEJ

Tab.1

K.ú. Nováky BPEJ 7	Výmera (ha)		
	PP	OP	TTP
02 06 002	17,90	16,00	1,90
02 57 002	8,00	8,00	0,00
02 57 202	37,70	37,70	0,00
02 57 402	34,60	29,70	4,90
02 58 672	1,80	0,00	1,80
02 65 412	23,20	16,20	7,00
02 79 462	16,00	14,00	2,00
02 83 672	1,50	0,00	1,50
02 92 882	11,00	0,00	11,00
SPOLU	151,70	121,60	31,10

Metodický postup spočíva v priradení identifikovaným BPEJ PEO (produkčno-ekonomického ocenenia) a koeficientu pre I. zónu zaťaženia (v zmysle zák.č. 83/2000 Z. z. 0,1) vo vyčíslení MU (majetkovej ujmy).

Pre porovnávaný výpočet boli BPEJ priradené TOŠ (typové oceňovacie štruktúry) a podľa ich skladby – s výnimkou TTP – boli vyčíslené ekonomické straty v zmysle metodiky ÚVTIZ 12/92 v cenovej úrovni rokov 1998 až 2000 (podľa VÚEPP 1999, 2000, 2001). Vstupné údaje sú uvedené v tab. 2.

Produkčno-ekonomické ocenenie (PEO) a typové oceňovacie štruktúry (TOŠ) podľa BPEJ 7 (sedemmiestneho kódu bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky)

Tab. 2

BPEJ 7	PEO (Sk.ha ⁻¹)	TOŠ
02 06 002	19 223,-	03
02 57 002	12 022,-	04
02 57 202	11 400,-	04
02 57 402	10 765,-	21
02 58 672	6 323,-	24
02 65 412	9 956,-	21
02 79 462	2 546,-	24
02 83 672	2 022,-	24
02 92 882	2 196,-	24

Pre skladbu TOŠ boli brané percentuálne zníženia úrod podľa údajov v tab. 3 pre I. zónu zaťaženia (koncentrácia SO₂ 40 – 50 µg . m⁻³).

Percentuálne zníženie úrod pre I. zónu znečistenia

Tab. 3

Plodina	Zníž. úrody (%)	Plodina	Zníž. úrody (%)
Pšenica	7,0	Cukrová repa	12,6
Raž	6,7	Zemiaky	20,0
Jačmeň	6,5	Kukurica na siláž	15,7
Ovos	6,7	Viacročné krmoviny	12,0
Kukurica na zrno	15,7	TTP	4,0

Skladba osevu podľa TOŠ, okrem TOŠ 24 s podielom 100 % pre TTP, udáva tab. 4.

Podiel osevu podľa TOŠ

Tab. 4

Číslo TOŠ	Podiel osevu podľa TOŠ							
	pšenica	raž	jačmeň	ovos	Kuk.zrno	Cukr.repa	Kuk.sil.	VRK
3	30	0	20	0	10	10	10	20
4	32	0	25	0	8	4	10	21
21	25	10	18	5	0	0	10	32

Výsledky a diskusia

Výsledkom je stanovenie MU pre porovnávané roky 1998 – 2000 vo výške 155 280,- Sk, na 1 ha 1 023,60 Sk. Použitie uzančného postupu stanovenia ekonomickej škody spôsobenej prevádzkovou činnosťou za rok 1998 činí 168 923,- Sk (1 113,50 Sk . ha⁻¹), za rok 1999 164 517,- Sk (1 084,50 Sk . ha⁻¹) a za rok 2000 136 454,- Sk (899,50 Sk . ha⁻¹).

Uvedené výsledky sú dôkazom variabilnosti MU, resp. EŠ (ekonomickej škody) v jednotlivých rokoch spôsobenej vplyvom meniacich sa meteorologických podmienok i zmeny cien výrobcu (realizačných cien). Tento fakt je zjavný pri ustálenej typovej štruktúre aj zahrnutím konkrétneho oševného postupu motivovaného trhovou atraktívnou plodinou keď rozdiely môžu ešte rásť.

Dosiahnuté výsledky sú v súlade s výsledkami Andrejovského (2001) i skôr publikovanými prácami autora, keď v prípade postupu podľa zák. č. 83/2000 Z. z. je výsledná majetková ujma v porovnaní s ekonomickou škodou podcenená.

Záver

Modelový príklad výpočtu majetkovej ujmy na imisne ohrozenom pôdnom fonde potvrdzuje vyslovenú hypotézu, že vyčíslenie majetkovej ujmy zákonným spôsobom (spôsobom podľa účinného zákona) je nepresné, časovo variabilné, nepostihujúce celý záber vznikajúcej škody. Tieto rozdiely môžu byť ešte väčšie pri zohľadnení tzv. ušlého zisku, teda ekonomického efektu dosiahnutelného bez vplyvu imisií a škody vznikajúcej v živočíšnej výrobe ako zníženie úžitkovosti hospodárskych zvierat. Výsledky podporujú názor o nutnosti vypracovania novej aktuálnej metodiky výpočtu škôd spôsobených imisiami.

Súhrn

Kvantifikácia obmedzení, resp. dôsledkov vplyvu imisií na pôdnom fonde je riešená koeficientmi, podľa zóny zaťaženia príslušného pozemku rozhodujúcimi škodlivinami SO₂, NO_x, HF a prašným spadom. Koeficient vyjadruje mieru zníženia produkčno-ekonomického ocenenia lokality charakterizovanej zaradením pôdy do príslušnej bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky (BPEJ).

Tento postup v snahe maximálne zjednodušiť a sprehládniť výpočet strát na poľnohospodárskej výrobe – kvalifikovaných ako majetková ujma – vedie k nepresnostiam vyčísleným v demonštračnom

príklade na $\pm 10,0\%$ skutočnej straty. Z toho vyplýva, že spôsob hodnotenia obmedzení hospodárenia na imisne ohrozenom pôdnom fonde systémom koeficientov je nepresný a teda v praxi nepoužiteľný.

Kľúčové slová : imisie, pôdny fond, ekonomická škoda, majetková ujma

Literatúra :

- Andrejovský, P. : Ekonomicko-ekologické problémy poľnohospodárskej výroby vo vybraných imisných oblastiach Slovenska, dizertačná práca, SPU Nitra, 2001, 145 s.
- Bielek, P., a kol. : Metodika vyhlasovania OSO PPF a stanovenie majetkovej ujmy, MP SR, VÚPÚ Bratislava, 1995, 69 s.
- Kalúz, K. : Dopady hospodárenia na ochrannom a ohrozenom pôdnom fonde na ekonomiku užívateľov pôd, Zb. Pedofórum 2002, VÚPOP Bratislava 2002, s. 28-31
- Vlastné náklady a výsledky hospodárenia poľnohospodárskych podnikov v SR za rok 1998, 1999, 2000, VÚEPP Bratislava 1999, 2000, 2001

Kontaktná adresa :

Doc. Ing. Karol Kalúz, CSc.

Katedra krajinného inžinierstva

FZKI SPU v Nitre

Hospodárska ul. č. 7

949 76 Nitra

č. tel. 037/ 654 527, fax. : 037/6512 960

e- mail : Karol.Kaluz@uniag.sk